

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 973
van **SABINE VERMEULEN**
datum: 13 augustus 2015

aan **JOKE SCHAUVLIEGE**
VLAAMS MINISTER VAN OMGEVING, NATUUR EN LANDBOUW

Invasieve exoten in het waterleven - Bestrijding

Er is al een aantal jaren sprake van een stijgend aantal exoten. Dat zijn vreemde dieren of planten die door toedoen van de mens bij ons beland zijn, vaak onbedoeld via het transport van goederen.

Onder deze exoten zijn ook soorten die in of nabij het water leven. Hier kunnen ze voor problemen zorgen voor het beheer van het watersysteem en ongewenste veranderingen in de biodiversiteit teweegbrengen. Zo heeft bijvoorbeeld in zoet water de zwartbekgrondel zich inmiddels zodanig voortgeplant dat inheemse soorten in hun bestaan bedreigd worden.

Ter bescherming van het marien milieu tegen invasieve exoten ratificeerde de Vlaamse regering recentelijk het Ballastwaterverdrag, wat hopelijk snel in werking kan treden indien 30 landen met minstens 35% van het totale tonnage van de mondiale koopvaardijvloot, het verdrag ratificeren (waarna er evenwel nog een wachttijd is van 12 maanden om het te operationaliseren). Als het Ballastwaterverdrag in werking treedt, moeten schepen beschikken over een installatie waarmee het ballastwater wordt gezuiverd van schadelijke organismen. Niet enkel het mariene milieu, maar ook de binnenwateren kunnen worden bedreigd door specimen meegebracht in het ballastwater van de zeeschepen. Denk maar aan de Chinese wolhandkrab die zich ondertussen uitgebreid gesetteld heeft in de zijrivieren en kanalen.

Door een groeiende internationale handel en verre verplaatsingen wordt verwacht dat het aantal invasieve exoten nog zal groeien.

1. Naast een actieve bestrijdingsaanpak kan soms niets doen en de komst van de invasieve exoot accepteren ook een optie zijn. Dit doet zich namelijk voor wanneer de bestrijding vrijwel onmogelijk is.
 - a) Kan de minister een overzicht geven van gekende invasieve exoten in het waterleven die node geaccepteerd worden?
 - b) Welke soorten zijn ondertussen "ingeburgerd" zodat men ze quasi als inheems gaat beschouwen?
 - c) Voor welke soorten wordt/werd een bestrijdingsplan opgesteld?

2. Welke bedreiging vormen de reeds gekende invasieve exoten in het waterleven (biodiversiteit, volksgezondheid, veiligheid, overlast, economische schade...)?
3. Het meest effectief is uiteraard directe bestrijding door alert te zijn en in een zo vroeg mogelijk stadium een nieuw gesignaleerde invasieve exoot snel te elimineren.
 - a) Zijn er reeds meldingen geweest van een nieuwe exoot waarbij men direct kon ingrijpen? Welke meldingen?
 - b) Op welke manier kwamen deze meldingen binnen?
 - c) Welke invasieve exoten werden geëlimineerd, op welke locatie en op welke manier?
4. Vlaanderen heeft met het decreet Natuurbehoud regelgeving die de bedreiging van invasieve uitheemse soorten aanpakt. In de beleidsnota Omgeving staat: "Met een plan van aanpak voor bestrijding van invasieve uitheemse soorten willen wij de ecologische en economische schade die deze exoten veroorzaken binnen maatschappelijk aanvaardbare grenzen beperken. Dit plan zal in eerste plaats gericht zijn op preventie en beperking van impact, en waar nodig aangevuld met controle en beheersing. Daarnaast wordt ook de schade door inheemse soorten aangepakt met de uitwerking van codes voor goede praktijk en het opzetten van informatienetwerken en samenwerking met lokale overheden en verenigingen om schade te voorkomen of te milderen."
 - a) Wat is de huidige stand van zaken wat het plan van aanpak betreft?
 - b) Zijn er plannen voor een nog uitgebreider wettelijk kader?
 - c) Op welke pijlers zal men het beleid verder enten (preventie, actieve bestrijding door eliminatie, isolatie, acceptatie,...) ?

ANTWOORD

op vraag nr. 973 van 13 augustus 2015

van **SABINE VERMEULEN**

1. a) Voor een aantal soorten zoals Chinese wolhandkrab, Canadese waterpest en smalle waterpest, maar ook voor een aantal vissoorten zoals blauwbandgrondel lijkt het met de huidige middelen en technieken niet haalbaar om een volledige verwijdering op Vlaams niveau te realiseren.

b) Er zijn heel wat aquatische uitheemse soorten die al lange tijd in ons leefmilieu aanwezig zijn en daardoor als ingeburgerd kunnen beschouwd worden. Voor uitheemse soorten die geen negatieve impact hebben op de ecologie, economie of volksgezondheid, hoeft dit geen probleem te zijn. De specifieke informatie rond het tijdstip van eerste introductie en de mate waarin een soort als ingeburgerd wordt beschouwd, is terug te vinden in specifieke publicaties en wordt samengebracht in diverse (inter)nationale databanken zoals het Belgische [Harmonia](#) systeem, de [manual of alien plants](#) voor België, het Europese [DAISIE](#) en [NOBANIS](#) platform en de globale databanken [GRIIS](#) en [WRIMS](#). Ze werd ook bijeengebracht in het Europese [EASIN](#) systeem.

c) Soortspecifieke actieplannen ter bestrijding van invasieve exoten zullen worden opgesteld voor de soorten die op de lijst van voor de Europese Unie zorgwekkende invasieve exoten komen te staan. Deze Europese lijst wordt begin 2016 vastgesteld. Op basis van de finale Europese lijst zal onderzocht worden voor welke soorten in Vlaanderen het relevant is deze op een eigen nationale lijst te plaatsen en welke maatregelen voor deze soorten moeten voorzien worden. Los van deze Europese regelgeving, zet Vlaanderen al een aantal jaar in op een efficiënte bestrijding van invasieve exoten op basis van een drietrapsaanpak: preventie, snel opsporen en ingrijpen en ten slotte beheren en terugdringen. Zo werden voor een groot aantal van de voor Vlaanderen relevante invasieve plantensoorten codes goede praktijk uitgewerkt en werd een haalbaarheidsprotocol opgesteld om beheerders te helpen om op een kostenefficiënte manier invasieve exoten te bestrijden/te beheersen. Hiervoor verwijzen we naar de exoten pagina's op www.Ecopedia.be Voor een aantal soorten werden ook specifieke, lokale acties uitgewerkt of snelle responsacties uitgevoerd. Hierbij gaat het onder meer over de rosse stekelstaart, invasieve uitheemse ganzen maar ook om bestrijding van onder meer stierkikker, invasieve eekhoornsoorten, muntjak en diverse aquatische en terrestrische plantensoorten.
2. Invasieve exoten kunnen zowel een negatieve ecologische, economische als volksgezondheidsimpact hebben. De analyse van deze negatieve impacts wordt door wetenschappelijke experts uitgevoerd. Voor een groot aantal voor Vlaanderen relevante invasieve exoten werd de mate van invasiviteit en de negatieve impact beoordeeld aan de hand van het ISEIA protocol en de recent geüpdatete versie van dit protocol (Harmonia+). Deze risicoanalyses zijn terug te vinden op [de website van het Belgisch forum voor invasieve soorten](#). Wat soorten met een impact op het aquatisch milieu betreft, werden risicoanalyses uitgevoerd voor amurgrondel, beverrat, egeria, grote waternavel, kleine waterteunisbloem, ongelijkbladig vederkruid, parelvederkruid, rode rivierkreeft, verspreidbladige waterpest, watercrassula, waterteunisbloem en zwartbekgrondel. In de rapporten van deze risicoanalyses staat telkens weergegeven welke specifieke impact de soort heeft. Ook

voor de plantensoorten waarvoor een best practice werd opgesteld, wordt op [Ecopedia](#) weergegeven wat de specifieke impact van de soort is. Daarnaast kan via het Europese [EASIN](#) systeem soortspecifiek de beschikbare wetenschappelijke informatie opgezocht worden, waarbij ook de impact steeds wordt weergegeven.

Een specifieke groep van reeds lang gekende invasieve exoten die in en langs het water leven, zijn ratten. De muskusrat, afkomstig uit Noord-Amerika, de beverrat, afkomstig uit Zuid-Amerika, en in mindere mate de bruine rat, afkomstig uit de Russische steppen, worden bestreden omwille van graafschade aan dijken, oevers, wegen en andere aarden constructies, vraatschade aan landbouwgewassen en om verspreiding van pathogenen te voorkomen.

De laatste jaren worden onze oppervlaktewateren in Vlaanderen ook erg geplaagd door invasieve exotische waterplanten zoals Grote Waternavel, Parelvederkruid en Waterteunisbloem. Deze woekerende exoten vormen in waterlopen, beken en kanalen een belemmering voor de goede doorstroming van het water. Bij stuwen, roosters en sluizen ontstaan problemen door verstopping. Doordat ze zo massaal kunnen aanwezig zijn, dekken ze het zonlicht af, waardoor er in warme periodes snel een zuurstoftekort in het water ontstaat. Inheemse planten zijn niet opgewassen tegen deze exotische soorten waardoor onze inheemse planten verdrongen worden.

3. a) De afgelopen jaren zijn er diverse meldingen geweest van invasieve exoten waarbij een snelle respons/opvolging werd uitgevoerd. Hierbij ging het voornamelijk om reeds gekende invasieve exoten (o.a. Amerikaanse nerts, stierkikker rosse stekelstaart, muntjak, grote waternavel, parelvederkruid en waterteunisbloem) die werden waargenomen buiten het gekende areaal of op nieuwe locaties.
 - b) Meldingen van invasieve exoten worden via verschillende kanalen geregistreerd. In samenwerking met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en Natuurpunt werd het waarschuwingssysteem waarnemingen.be/exoten opgericht. Daarnaast wordt de aanwezigheid van exoten ook opgevolgd via de professionele monitoring van het INBO, de Vlaamse Milieumaatschappij en andere diensten en zijn er meldingen van burgers via kanalen zoals smartphone apps en via meldpunten bij de lokale bestrijdingsdiensten.
 - c) Een exhaustief overzicht geven van alle bestreden planten en dieren in Vlaanderen is binnen het kader van deze vraag niet mogelijk. Voor een aantal soorten wordt de bestrijding actueel al geregistreerd, maar voor het merendeel van de soorten zijn geen specifieke data beschikbaar. De manier waarop invasieve exoten bestreden worden is erg soortafhankelijk. Voor invasieve uitheemse plantensoorten verwijzen we naar het [technisch vademecum](#) waarin codes goede praktijk worden beschreven. Faunasoorten worden grotendeels bestreden via afvangst met vangkooien of fuiken, naast bestrijding via afschot. Soorten die in Vlaanderen actief werden en worden bestreden, zijn onder meer de grijze eekhoorn, rosse stekelstaart, invasieve uitheemse ganzensoorten, stierkikker, muntjak, wasbeer, Amerikaanse nerts, grote waternavel, waterteunisbloem, parelvederkruid, reuzenbereklaauw, reuzenbalsemien, Japanse duizendknoop en waterpest.
4. a) Het ANB werkte een visie uit rond de aanpak van exoten en stelde ter uitvoering van deze visie een meerjarenprogramma voor. Dit meerjarenprogramma wordt momenteel geactualiseerd in functie van de Europese Verordening, waarbij een planning tot 2020 wordt uitgewerkt. Daarnaast wordt gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst tussen de bevoegde federale en gewestelijke overheden om tot een efficiënte implementatie van de Europese Verordening en een efficiënte aanpak, niet alleen op gewestelijk niveau, maar ook op Belgisch niveau, van invasieve exoten te komen.

- b) De Europese Verordening heeft voor een uitgebreider wettelijk kader gezorgd om de preventie en bestrijding van invasieve exoten te garanderen. Binnen de Vlaamse regelgeving wordt een aanpassing van het Soortenbesluit voorbereid om enerzijds een correcte afstemming met de Europese Verordening te verzekeren en anderzijds meer duidelijkheid te scheppen in hoe we op Vlaams niveau met zowel nuttige en gewenste exoten (zoals biologische bestrijders) als invasieve exoten wensen om te gaan.
- c) Aangezien het Vlaams beleid en de uitgewerkte missie en visie in lijn liggen met het uitgewerkte Europese beleid, bouwen we hierop verder. Dit houdt in dat het beleid gefocust blijft op de reeds vermelde drietrapsaanpak.